

קונטרס

עטרת תפארת

בענין השבעה רקיעין

לכבוד בת מצוה של

עטרה חשא ויטמן נ"י

עש"ק לסדר והיית עטרת תפארת ביד ה' וגו', תשס"ח

כתוב בבית יוסף בהלכות קריאת שמע (או"ח ס' ס"א) בשם הסמ"ק שצריך לכיין באל"ף שהוא אחד, ובחי"ת שהוא יחיד בשבעה רקיעים ובארץ הרי ח', עכ"ד. וכוונתו ע"פ הא דאיתא בגמ' מס' חגיגה (דף יב): וז"ל, ריש לקיש אמר שבעה ואלו הן, וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות וכו', עכ"ל.

וילון

ואיתא בבראשית רבה (יט, ז) וז"ל, וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום וכו', א"ר אבא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן, אלא מתהלך מקפ"ץ ועולה, עיקר שכינה בתחתונים היתה, כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, דור אנוש לג', דור המבול לד', דור הפלגה לה', סדומיים לו', ומצרים בימי אברהם לו', וכנגדן עמדו ז' צדיקים, ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב, לוי קהת עמרם משה, עמד אברהם והורידה לו', עמד יצחק והורידה מן ו' לה', עמד יעקב והורידה מן הה' לד', עמד לוי והורידה מן הד' לג', עמד קהת והורידה מן הג' לב', עמד עמרם והורידה מן הב' לא', עמד משה והורידה מלמעלה למטה וכו', עכ"ל.

ומש"כ כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה מן הארץ, נראה דכך מבואר במש"כ (בראשית ג, יז יח יט) וז"ל, ולאדם אמר וכו' ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תמצית לך וגו'. והרי בהימצאה שכינה בארץ שם תהא ברכה בהכרח (ע' מו"נ ח"ג פ' י"ח), וענין ארורה האדמה מהותו סילוק השכינה והעדרה מן הארץ.

ומה שעלתה השכינה לוילון, נראה לבאר ע"פ הא דאיתא במדרש עשרת הדברות [בית המדרש ח"א ס"ב] וז"ל, ברא הקב"ה שבעה רקיעים ותחתון שבכולן וילון שמו, והוא כוילון שמשוך לפני פתח הבתים שהפנימים רואים את החיצונים והחיצונים אינם רואים את הפנימים וכו', עכ"ל. ונראה, דקודם חטא אדם הראשון בהיות השכינה על הארץ היתה השגחת ה' באופן גלוי בו הרואה נראה, וכמש"כ לאחר שעמד משה והוריד את השכינה לארץ (במדבר י"ד י"ד) וז"ל, כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' וגו', עכ"ל. ולאחר חטא אדם הראשון עלתה שכינה לוילון שבו אין החיצוניים רואים את הפנימיים, כלומר שנסתרה השגחת ה' מעיני בני אדם באופן שאין הרואה נראה, וכמו שכתוב (תהלים פ"ט מ"ז) עד מה ה' תסתר לנצח וגו'.

ובקריעת ים סוף נפתח הוילון ונתגלתה שוב השגחת ה' לעין כל, וכמאמרם (מכילתא פ' בשלח) מה שראתה שפחה על הים לא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואתו, וביחזקאל כתיב (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראות אלהים.

רקיע

איתא בגמ' חגיגה שם וז"ל, רקיע, שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין, שנאמר ויתן אתם אלהים ברקיע השמים וכו', עכ"ל. והא דבחטא קין נסתלקה השכינה מעל הוילון ועלתה לרקיע שבו חמה לבנה כוכבים ומזלות, נראה משום דבזילון אע"ג שהיתה ההשגחה נסתרת מראות בני אדם, מ"מ ההשגחה היתה מאת יד ה' ללא אמצעי, כלומר הנהגה מעל הטבע, בדוגמא להא דאיתא בגמ' (שבת קנ"ו). וז"ל, מניין שאין מזל לישראל, שנאמר ויוצא אותו החוצה, אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע וכו' נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן, אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל וכו', וכדפירש"י שם דעל יד תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה. ואילו לאחר שחטא קין עלתה שכינה לרקיע אשר בו שמש וירח כוכבים ומזלות, ובכך נשתנתה ההשגחה להיותה רק באמצעי כוחות השמש ירח כוכבים ומזלות, כלומר הנהגה כדרך הטבע, כמש"כ כח וגבורה נתן בהם להיות מושלים בקרב תבל. וזאת בדוגמא למאמרם (זהר ג' קלד). הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל, והיינו כשאין תפלה וזכות לשנות מזלו לטובה, אלא הקב"ה הפקירו לשלטון המזלות.

ומשום הכי נראה דדוקא לאחר שחטא קין ועלתה שכינה לרקיע שבו כוכבים ומזלות, אז התחילו דור אנוש למעות בעבודה זרה, דרק לאחר שעלתה שכינה לרקיע ונשתנתה ההשגחה להיותה רק באמצעות הכוכבים ומזלות כדרך הטבע, אז התחילו בני אדם למעות אחר הכח וגבורה שבכוכבים ומזלות ולעבוד אותם (כמבואר ברמב"ם ריש הל' עבודה זרה עיי"ש). ולהאמור נראה דלבן נסמך ענין חטא דורו של אנוש לחטאו של קין, משום דחטא דור אנוש ביחס לחטאו של קין היה בבחינת עבירה גוררת עבירה.

ובזה איכא לבאר מש"כ שמות רבה (לג ד) וז"ל, אתה מוצא כל מה שברא הקב"ה למעלן ברא למטן וכו', למעלן (בראשית א) יהי רקיע בתוך המים, למטן (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם וכו', עכ"ל. ולהאמור נראה, כשם שהפרוכת מבדילה בין הקדש ולבין קדש הקדשים, כך ממשלת הכוכבים ומזלות הוי כמסך המבדיל ומפריד בין השגחת ה' ולבני אדם, להיות השגחתו רק כדרך הטבע באמצעות שלטון הכוכבים ומזלות.

שחק

איתא בגמ' חגיגה שם וז"ל, שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים, שנאמר ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל וגו', עכ"ל.

וכתב הרמב"ן (שמות פרק טז) וז"ל, ודע כי יש במן ענין גדול, רמזוהו רבותינו במסכת יומא (עה ב) לחם אבירים אכל איש (תהלים עה כה) לחם שמלאכי השרת אוכלין וכו', שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה וכו', ועליו נאמר (קהלת יא ז) ומתוק האור, שישינו בו באור טוב טעם, והמן הוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונין מדבר אחד וכו', מעלת דור המדבר שהשינו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (במכילתא לעיל טו ב)

ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן וכו', עכ"ל.

והנראה בביאור דבריו, דישנו לחם מן הארץ, וישנו לחם מן השמים שהוא המן, וכמש"כ בתהלים (קה מ) ולחם שמים ישביעם. והחילוק ביניהם, דלחם הארץ מוזן ומהנה לגוף האדם שהוא מן הארץ, ואילו לחם השמים מוזן ומהנה לנשמת האדם שהוא מן השמים. ולכן אין במלאכים אכילת לחם מן הארץ, כמבואר בגמ' (ב"מ פ"ו:) אצל המלאכים שהגיעו לאברהם אבינו דלא אכלו, דהא אין אכילה במלאכים, אלא רק נראו כמי שאכלו. והיינו משום שמלאך הינו כולו רוחני מן השמים ואין בו חלק גשמי מן הארץ, ולכן אין בלחם הארץ תזונה והנאה למלאך.

וגוף האדם שהוא מן הארץ, לכאורה היה נראה שצריך לחם הארץ כדי להתקיים. מיהו יתכן אף בגוף האדם מן הארץ שיתקיים על ידי לחם שמים, והיינו על ידי השפעת נשמת האדם על גופו להעלותו, כדי שיתעלה וישתנה גופו מחומרי עפר מן האדמה להיותו דק ורוחני יותר כעין נשמתו מן השמים. וכהא דמצינו באדם הראשון קודם החטא, שאף גופו החומרי מן האדמה היה חי לעולם על ידי השפעת נשמתו, וכן באליהו הנביא כמבואר ברמב"ן (ויקרא פרק יח) וז"ל, והעוזבים כל עניני העולם הזה ואינם משגיחים עליו כאילו אינם בעלי גוף, וכל מחשבתם וכוונתם בבוראם בלבד כענין באליהו, בהדבק נפשם בשם הנכבד, יחיו לעד בגופם ובנפשם כנראה בכתוב באליהו וכו', עכ"ל. ובאדם שגופו נתעלה ונעשה רוחני כעין נשמתו, שפיר יהא גופו כנשמתו ניזון ונהנה מלחם השמים. וכן היה אצל משה רבנו שארבעים יום וארבעים לילה נתעלה גופו להיות רוחני כמלאך. ונראה שכן היה בדור המדבר מאחר שהשיגו לזיו השכינה בים, נתעלית נפשם ועל ידי כך גופם, עד שיוכלו להתקיים בתולדותיו שהוא המן.

וכדברינו מבואר בדברי רבינו בחיי (שמות פרק לד) וז"ל, ומה שאמר לחם לא אכל ומים לא שתה, ידוע כי הלחם והמים מוזן הגוף, ובסבת הגוף תתקיים ותעמוד הנפש בגוף, וכיון שכן ראוי מק"ו שיעמוד הגוף ויתקיים בסבת מוזן הנפש, וכיון שהיה משה נוזן מזיו האור העליון שהוא מוזן הנפש, אין לתמוה אם נתעכב שם כל הזמן הזה בלא מאכל ומשתה, והאמת כי מוזן הגוף בא מסבה אחר סבה ורבו האמצעיים והסבות עד הסב העליונה יתעלה שהוא מקור חיים, וא"כ משה שהיה דבק בסבה העליונה עצמה הוא המזון האמתי, והוא שאמרו רז"ל (ויק"ר כ, ז) בפסוק (לעיל כד, יא) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו וכו', עכ"ל.

ונראה שזה ביאור מש"כ (דברים ח ג) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם אלא על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, כלומר דחיות גוף האדם, אע"ג שהוא עפר מן האדמה, אינו זקוק ללחם הארץ דוקא, כי אם יתעלה גופו וייעשה רוחני יתכן חיותו מכל מוצא פי ה', כלומר ממזון רוחני.

ונראה דלכן לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן (מכילתא בשלח) , דלקבלת התורה היו צריכים לחזור לדרגת אדם הראשון קודם החטא, לזקק את הגוף החומרי ולהעלותו עד היותו רוחני ויכול להתקיים על ידי המן, לחם מן השמים.

בזה מבואר מש"כ רבנו בחיי, בפתיחה לפרשת בראשית וז"ל, ואפשר שאותן המאכלים (לוויתן) זכי הטבע מאד הוכנו מתחלת הבריאה להיות מרבים השכל בטבע וכו', וכענין שאירע במן שהוא מאכל גופני שנתן בזמן התורה אל עם שהיו מעותדים לדעת האמתות ולהתבונן במושכלות כשכלים הנפרדים וכו', עכ"ל. והיינו מאחר ומן הינו מוון רוחני לנשמה, בכוחו להרבות היות והנאה בשכל האדם שהוא משכן הנשמה כדי שיבין מושכלות ואמיתת התורה.

זבול

איתא בסליחות ליום ששי ומזבולך הופיעה, וצ"ב אמאי בקשת הסליחה מזבול דוקא.

והנראה על פי הא דאיתא בנמ' חגיגה שם וז"ל, זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, שנאמר בנה בניתי בית זבל לך מכוון לשבתך עולמים וכו', עכ"ל. ובבית המדרש (ח"א ס"ב) וז"ל, אמרו חכמים מיכאל שר של ישראל הוא כהן גדול בשמים, ומיום שחרב ביהמ"ק שיבנה במהרה בימינו ובטלו כהנים, הוא מקריב נשמתן של צדיקים עד שיבנה ביהמ"ק, שאז מוריד הקב"ה ביהמ"ק שבזבול לירושלם של מטה וכו', עכ"ל.

ונראה דזבול מלשון זבל, על שם הפסולת הרע המעורב בטוב לאחר חטא אדם הראשון, דהטיל בו הנחש זוהמא, ונמצא לעולם הרע מעורב בטוב בהכרח. ונראה דברקיע הזבול שורש הסליחה והכח לבער הזבל שבנפש.

ולא ניתנה תורה אלא כשהזרו ישראל לדרגת אדם הראשון קודם החטא, שפסקה זוהמתן ונתבער הפסולת, כמש"כ במדרש תנאים דברים פרק לג, וז"ל, עמד אבינו אברהם ויצא ממנו פסולת ישמעאל וכל בני קטורה, עמד אבינו יצחק ויצא ממנו פסולת עשו וכל אלופי אדום, עמד אבינו יעקב ולא יצא ממנו פסולת אלא נולדו לו כולם צדיקים שני' (ברא' כה כז) ויעקב איש תם, אמר המקום לאומות לאלו אני נותן את התורה לכך נאמר ה' מסיני בא, עכ"ל.

אולם בחטא העגל חזרה זוהמתן, ולכן היו צריכים לבנות משכן לכפרה, כדי לתקן ולהוציא הפסולת. ועיקר המשכן ועבודת הקרבנות לכפרה בכלל, ובפרט כדי לכפר על חטא העגל, וכמבואר בדברי רש"י (ויקרא ט' כ"ג) שכל שבעת ימי המלואים לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה כל הטורה שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל וכו'.

ונראה דלכך בית המקדש שלמעלה עומד ברקיע הזבול דוקא, ומשום שבזבול שורש הסליחה וביעור הזבל שבנפש כאמור, וכן תכלית בית המקדש סליחה וביעור הזבל שבנפש. ולכן אנו מבקשים סליחה מאת ה' מזבול דוקא.

מעון

כתוב בפ' כי תבא (פרק כ"ו) וז"ל, שמעתי בקול ה' אלהי עשיתי ככל אשר צויתני, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, עכ"ל, וצ"ב אמאי כתוב השקיפה מרקיע המעון דוקא. ועוד צ"ב, הא דבשמחת נישואין מברכין שהשמחה במעונו, אמאי שמחתו ית' בעת הנישואין במעונו דוקא. ועוד צ"ב, בהא דאיתא חסל סידור פסח בהלכתו וכו', כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו, זך שכון מעונה קומם קהל עדת מי מנה וכו', אמאי איתא זך שוכן במעון דוקא.

ונראה לבאר ע"פ הא דאיתא בגמ' חגיגה שם וז"ל, מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וכו', ומגלן דאיקרי שמים שנאמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים וכו', עכ"ל. ופירש"י שם וז"ל, יומם יצוה ה' חסדו, יצוה למלאכים לשתוק כדי לעשות חסד לצריכים חסד והם התחתונים וכו', עכ"ל.

והא דמעון מקום שירה, נראה משום דמעון היפוך אותיות נועם, ושירה ממדת הנעימות, כמש"כ בדוד (שמואל ב, כג א) נעים זמירות ישראל, ובברכות ק"ש לא-ל ברוך נעימות יתנו, ובפיוט אנעים זמירות ושירים אארונו.

והא דחשות מלאכים מפני כבודן של ישראל המקלסין ביום, נראה משום דעדיף קילוסין של תחתונים מקילוסין של עליונים, היות ותחתונים בעלי בחירה מקלסין מעצמם, כלומר מרצונם שבחרו לקלס, ורק בזה איכא כבוד ה' וקילוסו באמת, משא"כ במלאכים שאין להם בחירה ואינם מקלסין מעצמם אלא משום שמוכרחים לכך.

ומש"כ ויומם יצוה ה' חסדו, כלומר שמצוה ה' למלאכים לשתוק במדת החסד, נראה מעמו משום דמעלת התחתונים מן העליונים בכח הבחירה נתהווה במדת החסד, דעולם חסד יבנה, כדי שעל ידי הבחירה יזכה האדם בטוב מכח עצמו ולא יהא שכרו כנהמא דכיסופא (כשכר המלאכים). ולכן יצוה ה' במדת חסדו למלאכים לשתוק מפני מעלת כח הבחירה שנברא במדת חסדו ית'.

ופירש"י פ' כי תבא שם וז"ל, השקיפה ממעון קדשך, עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת (ויקרא כו, ג) אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם וכו', עכ"ל. והרי רק בעל בחירה מצי לגרום השפעת הטוב והרע כפי

מעשיו, וכמש"כ באיכה (ג' ל"ח) וז"ל, מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, ופירש"י שם, וז"ל, אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' לא יצא רעה וטובה מפיו, אלא הרעה באה מאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב וכו', עכ"ל. והיינו על ידי כח הבחירה, וכמש"כ בסוף הפרשה בדברים (פרק ל') שם, החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, כלומר מפאת היותך בעל בחירה לבחור בטוב לכן מסור בידך החיים על ידי בחירתך בטוב. ולפיכך אנו מבקשים מאת הקב"ה להשפיע טוב כנגד מעשינו הטוב ממעון קדשו דוקא, בו מלאכים חשות משום מעלת כח הבחירה.

ולכן השמחה של הקב"ה בעת הנישואין כמעונו דוקא, משום דנישואין מלשון התנשאות ועלייה, שתכלית האישות כדי שישגי האדם דיבוק באלקיו באמצעות הדיבוק באשתו (וכמבואר בגמ' פרק היה מביא דף י"ז, וברמב"ם הל' תשובה פרק י' הל' ג', וברבנו בחיי בראשית כט י, עיי"ש). והתנשאות ועלייה יתכן רק בבעל בחירה, שהוא מהלך, ולא במלאך שהוא עומד לעולם במקומו. ולכן בעת הנישואין שמחתו ית' במעון דוקא, בו ניכר מעלת בעל הבחירה כאמור.

ובזה מבואר הא דאיתא בחסל סידור פסח זך שוכן מעונה, דמש"כ שם כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו אינו דמיון והשוואה גרידא, אלא כל תכלית עשיית הסדר הוא לעורר את השפע של גאולה העתידה, כי הטוב באה מאליו לעושי טוב כאמור. ולכן כאשר זכינו לסדר אותו, על ידי כך נזכה לעשותו. ומשום כך אנו מתפללים לגאולה העתידה מוך שוכן מעונה דוקא, כלומר עשינו המוטל עלינו לסדר אותו, עשה אתה מה שעליך לעשות שנזכה לעשותו.

מבון

איתא בגמ' למס' הגיגה שם וז"ל, מבון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית טללים רעים ועליית אנלים וחדרה של סופה (וסערה) ומערה של קיטור ודלתותיהן אש, שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, הני ברקיעא איתנהו, הני בארעא איתנהו, דכתיב הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהמות אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עשה דברו, אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ, אמר לפניו רבוננו של עולם לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע, צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רעה וכו', עכ"ל. ופירש"י מבון, לשון אוצר של פורעניות.

והנראה לבאר ע"פ מש"כ הרמב"ם (מו"נ ח"א פ' ע') וז"ל, בארו יחסו יתעלה לגלגל (לרקיע), ושהוא כלי שלו אשר בו מנהיג את המציאות, לפי שכל מקום שתמצא לחכמים ז"ל כי שמים פלונית יש בה כך ושמים פלונית יש בה כך וכו', ענינו שהכחות המהוים את הדבר הפלוני והנוטרים את תקינותו באים מאותה השמים וכו', עכ"ל.

והנה כתב הרמב"ן (ויקרא יח כט) לחלק בין כרת הגוף לכרת הנפש, דאיכא כרת בגוף האדם, שמת הגוף טרם זמנו, ואילו הנפש חי לעולם הבא, ואיכא נמי כרת הנפש, בו אין הגוף מת טרם זמנו, אולם נפשו נכרתה ואין לה קיום לעולם הבא.

ונראה על דרך זה, דאיכא סופה וסערה וכדו' ששרשן מן השמים, והן משפיעין על נפש האדם להסעירה, וכמו באלהו (מלכים ב, ב א) שעלה בסערה שמימה, והנה פשוט דאותה סערה היתה סערה רוחנית מן השמים, דאילו סערה גשמית בלבד אין בכוחה להעלות אליהו למרומים, שאינו מקום גשמי אלא מעלה רוחנית נשגבה בקרבת אלקים (ומ"מ הסערה רוחנית גוררת עמה סערה גשמית, כתנועת נפש האדם שגוררת עמה תנועת הגוף). ואיכא נמי סערה ששרשה מן הארץ, כלומר סערה גשמית, הנובע מהתנגשות הקור והחום על הארץ וכדו', המשפיעה רק על גוף האדם להסעירו, ואינה משפיעה על הנפש.

ובסערה של פורענות מן השמים, בהיותה סערה רוחנית, מייסרת ומסעירה את נפש האדם הרוחנית, ואילו בסערה של פורענות מן הארץ, בהיותה גשמית, מייסרת רק את גוף האדם הגשמי, ונפש האדם הרוחנית אינה נסערת. נמצא, דבקשת דוד רחמים מאת ה' להוריד אוצר הפורענות משמים ארצה, היינו מיעוט כמיב אותן הפורענות מהיותן עניינים רוחניים ומשפיעים על נפש האדם להענישו, להיותם עניינים גשמיים ומשפיעים רק על גוף האדם, כעין מש"כ הרמב"ן שם לחלק בין כרת הנפש לכרת הגוף.

ערבות

הנה מצינו קשר בין רקיע הערבות לבין דוד המלך במדרש ויקרא רבה (כט יא) וז"ל, כל השביעין חביבין לעולם למעלן השביעי חביב וכו' וערבות, וכתוב (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכו', בכנים השביעי חביב שנאמר דוד הוא השביעי וכו', עכ"ל. וכן מצינו במה שכתב רבינו בחיי (כד הקמח ערך ערבה), שתקנו לסובב המזבח שבעה פעמים בערבה בשביעי של סוכות כדי להראות שהקב"ה שולט בערבות רקיע השביעי, עכ"ד. והיינו כיום הושענא רבה שהוא אושפיזין של דוד המלך, השביעי לרעיא מהימנא.

והנראה בזה ע"פ הא דאיתא בפרקי דר"א (פ' יח, כגירסת הרמב"ם במו"נ שם) וז"ל, ז' רקיעים ברא הקב"ה ומכלם לא בחר כסא כבוד למלכותו אלא ערבות וכו', עכ"ל. ומאחר ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, לכן מלכות דוד בארעא היא כנגד מלכות דרקיעא בערבות.

ושם ערבות נראה שהוא מלשון מתיקות, על שם הא דאיתא בגמ' חגיגה שם, וז"ל, ערבות שבו וכו', ונשמתן של צדיקים וכו' דכתיב והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך וכו' עכ"ל. ונראה הכוונה למה שנאמר בגמ' (ברכות יז א) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה. וכתב הרמב"ן (שמות שם) בענין ההנאה מזיו השכינה, שעליו נאמר (קהלת יא ז) ומתוק האור, שישנינו בו באור טוב מעם, עכ"ד, ומתיקות היינו ערבות.

וענין עטרוטיהן בראשיהן מבואר ברמב"ם (הל' תשובה פרק ח) וז"ל, זה שאמרו עטרוטיהן בראשיהן כלומר, דעת שידעו, שבגללה זכו לחיי העולם הבא, מצויה עמהן, והיא העטרה שלהן וכו', עכ"ל.

ולהאמור יש לבאר הא דאנו מתפללין והערב נא את דברי תורתך בפינו, ונראה שאותה ערבות שיש לנו בדברי תורה בעולם הזה, היא היא הערבות מזיו השכינה שאנו זוכין לה בשמי הערבות לעולם הבא, ולכן תפילתנו והערב נא את דברי תורתך בעוה"ז כדי לזכות באותה ערבות מזיו השכינה בעולם הבא.